

najverjetnejša je kombinacija, da hoče Badeni ves parlamentarizem speljati ad absurdum in po votiranju nagodbenega provizorija upeljati absolutizem.

Stvar se odloči v petek, kateri dan se vrne cesar iz Budimpešte na Dunaj. Na vsak način pa igra grof Badeni nevarno igro in kdo ve, če naposled njegovi naklepi ne speljejo ad absurdum — njegovega sistema.

Politični pregled.

Državni zbor. — Na zadnjih sejah je v zbornici vladal najlepši mir. Na razpravi je bil predlog, naj se ministerstvo obtoži radi dogodbe v Hebu. Govorilo se je o tem in onem, a govornikov ni motil nihče, nihče ni razbijal, nihče razgrajal. Predsedništvo je bilo izposlovalo, da se je sklenil kompromis mej večino in opozicijo. Ta kompromis je veljal do srede; v sredo, ko je prišel na razpravo tretji predlog, naj se ministerstvo obtoži, se je zopet začel obstrukcionistični dirindaj, predsednik dr. Kathrein pa je bil dan poprej odstopil.

Budgetni odsek se je minulo soboto jel posvetovati o vladni predlogi glede dovolitve državne podpore vsled nim ponesrečenim krajem, ter se pečal s poročilom budgetnega pododseka katero je predložil in pojasnil poročevalec posl. Janda. — Ker nam sklepi pododseka znani, je le na kratko omeniti debate v prvi odsekovi seji. Posl. vitez Abrahamowicz se pritožuje, da je Galiciji v primeri s škodo odmerjena premajhna svota, torej naj se podpora še bolj zviša, posl. Pacak je za sedaj zadovoljen s predlagano svoto, zahteva pa, da se dovolijo vsem krajem, ki so trpeli vsled zadnje povodnji, brezobrestna posolila. Schlesinger opisuje škodo v Nižji Avstriji, Kaiser zahteva brezobrestnega posojila za Šlezijo in naznani v tem oziru poseben predlog, mej tem ko posl. Lupul pogreša večje podpore za bukevinske kraje. Oglasil se je tudi član Daszynski ter izjavil, da so predlagane podpore premajhne in bi se s socijalno-političnega stališča bolje imenovala miloščine. Za njim opisuje še posl. Baumgartner škodo v Gorenji Avstriji, koder je izmej 500 občin do 300 oškodovanih. Finančni minister je zagovarjal vladno predlogo popolno v istem smislu, kot v pododseku, da je namreč namen te akcije, pomagati le onim ponesrečencem, ki si sami prav nič ne morejo pomagati. Nato so govorili še dr. Fournier, Mauthner in Lewicki, ki so vsi zahtevali, da se zviša nameravana podpora, ter opisovali škodo vsak v svojem okraju. — Krajski zastopnik dr. Krek je v daljšem govoru opisaval veliko bedo v dolenskih okrajih Kočevje, Črnomelj, Krško in Litija in konečno predlagal v pododseku soglasno vsprejeto in nam že znano resolucijo, v kateri zahteva, naj nakloni vladi kako pomoč vsaj delavcem v državnih podjetjih. Na željo posl. dr. Gregorčiča opisuje govornik tudi bedo v Primorju in predlaga resolucijo, v kateri se vlada pozivlja, naj spopolni svoje poizvedbe o škodah v Istri, Trstu in Gorici ter naj priskoči na pomoč bednim prebivalcem ne samo s podporo za živila in semena, marveč dovoli tudi zadostno podporo za občeukoristna javna poslopja, urejevanje hudournikov in rek, ki naj se izvede brez odloga, in konečno kar najpreje zagotovi gradnjo ozkotirne lokalne železnice Trst-Poreč-Kanfanar. K sklepu sta še govorila vladni zastopnik dr. Roža in posl. Rutowski, poročevalec Janda pa je v sklepnem govoru ovrigel nekaj trditev glede poročila samega ter predlagal, da se preide v nadrobno razpravo. Ker pa odsek ni bil več sklepčen, se je morala seja ob 1/24 uri zaključiti in se je nadaljevala dopoldne ob 11 uri.

Posl. grof Alfred Coronini se je izjavil dopisniku „Budap. Tagblatta“, da se slovanska kršč. narodna zveza glede provizorija še ni končno domenila, kakšno stališče hoče

zavzeti ter dejal: „Kdor meni, da bo naša stranka vladi sledila čez drn in strn ter jednostavno votirala vse vladne predloge, se zelo moti. Naše stališče nasproti vladi in večini še ni pojasnjeno in pred vsem mora vlada izpolniti naše opravičene zahteve, predno se sploh more govoriti o podpori nagodbenega provizorija z naše strani. Sedaj je to vprašanje še do cela nerešeno. Naše zahteve, pravi grof Coronini nadalje, so kulturne in materialne narave, in naša stranka dela z vso silo na to, da za vselej preneha dosedaj navadno protežiranje Italijanov v Primorju in se končno izpolnijo opravičene zahteve tam živečih in veliko večino tvorečih Slovanov. Nadejamo se, da vlada ne bo gluha napram tem željam, kajti le od izpolnitve teh želja je odvisno, kako stališče bomo zavzemali v prihodnjem vročem strankarskem boju. Upamo in pričakujemo, da vstreže vlada našim opravičenim zahtevam. Res je, da vprašanje glede nagodbenega provizorija ni v najboljšem stadiju, toda to je stvar vlade, ki naj dobro presodi posledice, katere bi morale nastopiti, ako se provizorij ne reši pravočasno. Ker pa menim, da je grof Badeni popolnoma na jasnem glede državnopravnih, političnih in gospodarskih posledic, tedaj tudi upam, da se bo končno našla pot iz sedanjega resnega in zelo težavnega stališča.“

Parlamentarni položaj se v zadnjih dveh dneh ni prav nič zboljšal, marveč obratno še več ali manj poslabšal. Najvažnejša novica poslednjega časa obstoji v tem, da baron Dipauli ni mogel dobiti zagotovila, da pride njegov predlog pravočasno v razpravo. O vspehu pogajanj mej desnico in levico, ki so se razbila, objavlja „Vaterland“ nastopi komunike: Poslanec baron Dipauli se je po posredovanju ustavovernega veleposestva jel pogajati z obstrukcijskimi strankami, da bi omogočil razpravo o svojem predlogu neposredno po predlogih o ministerski zatožnici. Po njegovem prizadevanju so se pričela pogajanja, ki so merila na to, naj bi se ob enem razpravljalo o ostalih jezikovnih predlogih. Ker so pa nekatere stranke večine, posebno pa katoliška ljudska stranka, zahtevale, da zavisi od rešitve tega vprašanja rešitev nagodbenega provizorija, niso imela pogajanja nikakega vspeha. — S tem se je toraj izjalovil poslednji poskus za sporazumljenje mej desnico in levico in toraj v tem oziru ni nade na nikako zboljšanje. Glede razmerja mej vlado in desnico pa tudi še nimamo nikakih gotovostij. Liberalna glasila sicer bobnajo v svet, da je grof Badeni moral vsaj deloma ustreči zahtevam desnice, ker so se nenadoma prekinila pogajanja mej vlado in desnico, in da je sedaj bojda napočil trenutek, ko se poda desnica v boj za vlado in njene zahteve. Ta vest pa slovi najbrže na golih kombinacijah, kajti kolikor je dosedaj znano, grof Badeni ni dal dosedaj še nikakega določenega odgovora. Tudi kriza najbrže preje ne bo rešena, dokler ne pride cesar iz Budimpešte, kar se zgodi še le prihodnji petek, in so bile torej vesti, iz katerih smo posneli zadnje poročilo, neresnične. Še le tedaj bo grof Badeni poročal o postulatih desnice in dobil potrebna navodila. Kako se kriza konča, je seveda danes ravno toliko gotovo, kakor pred začetkom zasedanja.

Avstrijsko državno uradništvo, zlasti na Zgorenjem Štajerskem, Solnograškem in Nižje-avstrijskem, hoče prirediti na Dunaju velik shod zaupnih mož, na katerem bodo zastopana kolikor mogoče vsa uradniška društva. V raznih krajih so imeli državni uradniki že resna posvetovanja glede programa velikega dunajskega shoda. Nekatera društva so za to, da se izvoli na shodu zaupnikov deputacija, ki pojde v avdijenco k cesarju, da mu razloži željo vseh avstrijskih drž. uradnikov, naj se regulacija plač izvrši nemudoma. Razen tega hočejo poslati ministerstvu spomenico v istem smislu. Splošno vlada mej uradniki mnenje, da le skupno postopanje vseh uradniških društev kaj doseže. V Solnogradu so se uradniki pritoževali zlasti zoper triprocentno odtegnitev za penzijo. Parlament je pritrdil vladi tedaj le zato, ker je ministerstvo obljubilo, da se itak ne bo dolgo odtegal, ker se plače uravnajo

prav kmalu. Sedaj pa vlada ne izpolni svoje obljube, odneha pa vendar le.

Nemški socialistični poslanec Grillenberger je minuli torek nenadoma umrl. Isti dan dopoldne je imel še v poslanski zbornici skoro dve uri trajajoč govor, v katerem je napadal vlado in svoje nasprotnike. Proti koncu govora, ko je bil ravno najbolj razburjen, ga je zadela kap in prenesti so ga morali v bolnišnico, kjer je v malo trenutkih umrl. Grillenberger je bil po svojem poklicu ključar, l. 1881 pa ga je poslalo mesto Nürnberg v državni zbor, kateremu je pripadal do zadnjega. Ako povemo, da je ž njim nemška soc. dem. strauka izgubila jednega najbolj nadarjenih svojih voditeljev, smo dovolj označili njegov značaj.

Za varstvo Armencev. Velevlasti so že večkrat pozvale visoko porto, naj kaj ukrene za varstvo Armencev v turških pokrajinah in mestih. Napetost mej katoliškimi Armenci in mej Turki je vedno velika, in vsak hip morejo nastati nova klanja. Ker se pa porta za vse pozive velevlastij ni skoraj nič zmenila, so se obrnile sedaj nekatere vlade do sultana z odločnim pozivom, naj izda takoj kake varstvene naredbe za Armence, ker za vsak nov čin mahomedanskega barbarstva bo zahtevala Evropa resnega računa. Mnogo ta poziv ne bo pomagal, vsekakor pa ne ostane brez verske koristi.

General Weyler se napoti prve dni prihodnjega meseca v Španijo. Kaj ga tako dolgo zadržuje na otoku Kubi, kjer nima sedaj nobenega posla, ko je prevzel vodstvo guvernerjev namestnik, ni znano. Govori se, da bi rad postal guverner na balearskih otokih, toda ta želja se mu težko spolni, kajti preveč je padel v nemilost pri sedanjem kabinetu, ki bi mu najraje obesil kako kazen za mnogovrstne prestopke, katerih ga dolže izza njegovega paševanja na Kubi. Toda, ako-ravno ga sedanja Sagastova vlada popolno prezre, bo še vendar lahko živel brez skrbi, kajti ako so le deloma resnična poročila raznih listov o njegovem poslovanju na Kubi, si je lahko pridobil toliko drobiža, da mu skrb za življenje ne bo belila glave.

Obrtnija.

K obrtni politiki 18. veka.

Spisal Jos. Apih.

(Dalje.)

Iz teh poročil grajščinskih gospodov so dež. odborniki sklepali, da so v celem okrožju od Vrhnike do Ajdovščine od pamtiveka naseljeni črevljarji in usnjarji, ki ondi, kjer bivajo, izdelujejo kmetsko blago in je doma in po javnih sejmih brez ovire spečavajo. Tu in tam imajo celo pismene pravice do tega obrta. Cerknicanje pa bi jih radi zatrli, ali pa jih priklopili k svoji zadrugi. Zatreti pa jih ne gre, „kajti to bi bilo proti občenemu blagostanju, ker bi ne moglo ostati toliko krajev in vasi brez svojih (kmetskih) črevljarjev in usnjarjev, zavisni pa bi postali potem od milosti Cerknicanov tako gledé dela (respectu der unanständigen Arbeit), kakor gledé previsokih cen“. Če pa bi se morali oni rokodelci vpisati v cirkniško zadrugo, bi to imelo posledico, da bi si marsikateri revni kmet in podložnik ne prisluzil potrebne priskupščine in bi si toraj ne mogel opomoči, tisti pa, ki so se že prikupili, bi se pa med sabo zmenili, da bi

podražili svoje izdelke in s takimi in enakimi zlorabami tlačili vse kmetsko ljudstvo“. Cerkniskim črevljarjem in usnjarjem tudi ne gre dajati izključne pravice, tržiti po vsem Notranjskem in prepovedati semnje vsem ostalim rokodelcem teh vrst. Tak privilegij bi nasprotoval „naravi sejmov, slehernemu pristopnih, nasprotoval bi besedilu združnih svobodščin in dobri kupčiji in bi jako oškodoval cesarske mitnice“. Iz teh razlogov naj se potrdijo Cirknicanjem samo tiste pravice, katere dejanski že imajo, druge zahteve pa naj se jim odbijejo. Tako se je tudi zgodilo.

Ta cirkniška pravda je tipična slika teženj rokodelskih zadrug in obrtno političnega in narodno-gospodarskega stališča naših gospodov in oblastnij v 18. veku.

Slično pravdo nahajamo na Gorenjskem, v Loki.

Loška zadruga črevljarjev in usnjarjev je imela svoboščine iz l. 1551.; 1756. l. pa je tudi prosila potrjenja svojih pravil, tožeč, da ji delajo kranjski črevljarji in usnjarji s svojimi novimi svoboščinami mnogo kvara, češ, da segajo v okrožje loške zadruga. Vročujoč prošnjo loškemu oskrbniku, je prosil mestni sodnik, da naj se okrožje loške zadruga razširi od jedne milje na dve milji okrog Loke. To zahtevo je zagovarjal oskrbnik, rekoč, da bi potem spadal ves teritorij loške grajščine pod loško zadrugo; ne upirali bi se kmetski črevljarji, ne kratile bi se nikomur pravice, pač pa bi se postavile meje vedno bolj v loško okrožje silečim kranjskim zadrugam. Temu tudi ni ugovarjal oskrbnik na Goričah s pogojem, da se ne žaliyo svoboščine črevljarjev in usnjarjev, podložnih goriški grajščini.

Drugače pa so to zahtevo motrili deželni odborniki. Odločno so se ji uprli, češ, da se ne sme zatirati kmetskih rokodelcev, branč jim zaslužek, s katerim plačujejo odkupnino oziroma prikupnino. Večina kmetskih rokodelcev bi prišla na nič, ostali pa bi se med sabo dogovarjali za visoke cene in ž njimi drli narod. Brez kmetskih usnjarjev in črevljarjev ne morejo ostati vasi, kajti mestni rokodelci bi kmetom ne delali primerne obuvale, pač pa bi zahtevali visoko ceno, dočim izdelujejo kmetski črevljarji zgolj obuvale za kmetsko rabo in s tem nikakor ne delajo konkurence loškim črevljarjem.

Tudi tu so odborniki dosegli, da se je ugodilo Ločanom samo v toliko, da se jo prepovedalo „šušmarjem“, bivati jedno miljo okrog Loke.

Nič boljšega uspeha niso dnsegli črevljarji in usnjarji novomeški. Tridesetorica jih je vložila prošnjo za potrditev novih, a nekaj izpremenjenih pravil, želč, da se priklopijo njh zadrugi vsi kraji tri milje okrog Novega Mesta, celò Črnomelj, Metlika, Kostanjevica, Krško, Radeče, Mokronog, Št. Rupert, Mirna, Trebnje, Žužemborg, Toplice, Raka, Št. Jarnej, Škocijan, Sv. Križ, Semič, Ribnica in Kočevje. V vseh teh krajih naj se prisilijo črevljarji in usnjarji, da se vpišejo v novomeško zadrugo, kajti tam so silno mnogi „Fuscher, Stöhrer und Frötter, welche das Handwerk einer vom andern abgefuschet“, ki se pa niso priučili pri izučenom mojstru, „muss aber